

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת וזאת הברכה (ב) נ"ז

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש כתקנת מורינו הגאון רבי אלימלך בודרמן שליט"א

לעצמו, ומה שנשפט הוא במשפטים אלו למות בעבר הירדן וסתם תפלתו הוא עם ישראל, פירוש הוא בדברים שהם עם ישראל, כגון מי מריבה, ושאר הסיבות שמהם:

או יתפרש אומרו **לדקת ס'** וגו', על גד שעשה עם ה' דבר שיחשב לו לצדקה, והוא שעבר הירדן להלחם מלחמת מצוה עם ישראל, ודבר זה כפי הדין בינו לבין ה' אינו חייב בו, כי באה נחלתם במקום שבחרו, ואין להם חיוב לעבור להלחם עם יושבי הארץ, וכמו שטענו בטענותיהם בפרשת מטות, וכמו שפירשנום שם, וכמו שהוכיח המעשה שהסכים ה' על נחלתם כי באה שמה:

ומה שעברו הירדן להם תחשב לצדקה, וזה למה שנוגע למה שבינם לבין ה', אבל למה שנוגע לבינם ובין ישראל כך שורת הדין נותנת:

והוא אומרו **ומשפטיו עם ישראל**, וכמו שפירשתי שם בתשובת משה על טענותיהם, שכולם הם כדי שיהיו נקיים מה' ומישראל, כי אין צורך לה' לעזרת גבורתם, ויודע היה ה' שלא היתה כוונתם בשאלת הארץ לשום מיחוש רע, וכל הטענות שטען להם משה לא היו אלא בערך ישראל אחיהם:

וּלְנִפְתָּלִי אָמַר נִפְתָּלִי שִׁבְעַת רְצוֹן וּמֵלֶאכֶר בְּרַפְתָּ ה' יָם וְיַרְדֵּן
יְרֵשָׁה: {ל"ג כ"ב}

גור אריס. אולי שנתכוין אל שמשון ששיסע הארי כשסע הגדי (שופטים יד ו). ואומרו יזנק, רמז לצליחת עליו רוח ה' ודלג לשסעו כמדלג מהר בשן:

וּלְאֶשֶׁר אָמַר בְּרוּךְ מִבְּנֵי אֲשֶׁר יְהִי רְצוֹן אֲחִיו וְטָבֵל בְּשֶׁמֶן
רָגְלוֹ: {ל"ג כ"ד}

ברוך מבנים אשר וגו'. פירשתי בפרשת נשא בפסוק נשיא לבני אשר וגו' (במדבר ז עט):

אֵין כָּאֵל יִשְׂרוּן רֹכֵב שָׁמַיִם בְּעֶזְרָהּ וּבְגִבּוֹתָיו שְׁחָקִים:
{ל"ג כ"ו}

אין כאל ישרון. פירוש אין כאל של ישרון שעושה דבר זה להם, והוא שרוכב שמים פירוש רוכב על השמים

וּלְגַד אָמַר בְּרוּךְ מִרְחִיב גֹּד כְּלָבִיא שָׁכֵן וְטָרֵף זְרוּעַ אֶף
קָדְקֵד: {ל"ג כ'}

מרחיב גו. פירוש הרחיב ה' לו בנכסים רבים דכתיב (במדבר לז א) ומקנה רב היה [לבני ראובן] ולבני גד וגו', והטעם כמו שאמר שם הכתוב (לא ג) אנשי הצבא בזו איש לו, ולהיות בני גד גבורי כח בזו יותר מכולם, והוא מה שסמך למאמר מרחיב וגו' כלביא שכן וטרף וגו':

וַיֵּרָא רֹאשִׁית לֹו כִּי שָׁם חֶלְקַת מַחֲקָק סָפוֹן וַיֵּתֵא רֹאשִׁי עִם
צִדְקָתָהּ ה' עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל: {ל"ג כ"א}

וירא ראשית לו. פירוש היה ראוי ראשית שהיא התורה לו, וטעם לדבר כי שם חלקת, פירוש חלקו של מחוקק שהוא משה ספון, או חלק ממחוקק כי חלק הגדול עלה למעלה, ולא נשאר שם אלא גופו הקדוש החי ספון. וטעם הדבר להביא ראשי עם, כאומרם ז"ל (פסיקתא) להביא דור המדבר לעולם הבא. והוא אומרו ויתא וגו', וקראם ראשי עם לפי שהם תחילת קניית ישראל לה' לעם סגולה:

עוֹד יִרְצָה, וַיֵּרָא רֹאשִׁית, הַנַּחֲלָה שֶׁנִּחְלָה יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אֶרֶץ סִיחּוֹן וְעוֹג לֹו, פִּירוּשׁ לִיטְלָה לְחֻלְקוֹ, וְלַחֲשֹׁשׁ סְגוּלַת הָאֶרֶץ שֶׁכָּל הָדָר בָּהּ אוֹ כָּל הַקְּבוּרָה בָּהּ יֵשׁ לֹו חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא (פ' כוונות קי). אָמַר טַעַם שֶׁלֹא חָשׁ לְדַבֵּר זֶה כִּי שָׁם פִּירוּשׁ בַּמָּקוֹם הַהוּא שֶׁלֹקַח לְנַחֲלָתוֹ שָׁם חֻלְקַת מַחֲקָק, שֶׁהוּא מֹשֶׁה, סָפוֹן, וַיֵּתֵא רֹאשִׁי עִם, וּמַעֲתָה גַם הוּא יָבֵא עִם רֹאשִׁי עִם לְעוֹלָם הַבָּא:

לדקת ס' עפס. פירוש חוזר אל משה, שנותן טעם למה זכה לכל המעלה שיביא אחרים עמו לעולם הבא, ואמר צדקת ה' וגו', פירוש שעשה הצדק בדבר הנוגע לה':

או אפשר שיכוין לומר שעשה יותר מחיובו עם ה', וכמו שרמזנו בפסוק וצדקה תהיה לנו וגו' (פסלי ו כט), גם משפטיו עם ישראל עשה, פירוש שהיה מתדיין תמיד עם ה' על ישראל והיה מכריע הדין לכף זכות, כאמור בענין העגל ומרגלים ועדת קרח, ועיין מה שפירשנו בהם, וכפי זה שיעור אומרו ומשפטיו, פירוש משפטים של ה' עם ישראל, עשה אותם, פירוש עשה תיקון:

עוֹד יִרְצָה עַל זֶה הַדֶּרֶךְ, צִדְקַת ה' עָשָׂה בְּמָה שֶׁנּוֹגַע

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת וזאת הברכה (נ)

וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעֶרְבַת מוֹאָב אֶל הַר נָבוֹ רֹאשׁ הַפְּסָגָה אֲשֶׁר
עַל פְּנֵי יְרֵחוֹ וַיִּרְאֶהוּ ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ אֶת הַגִּלְעָד עַד דָּן:
{ל"ד' א'}

ויראסו ס' את כל וגו'. פירוש הפעיל ה' בו ראות,
מה שאין גבול בעין לראות באחד משני דרכים.
או יאיר עיניו מאור זרוע לצדיק שהוא אור ששת
ימי בראשית גנוז לצדיקים, שאמרו רבותינו ז"ל
(תנינא יב.) שבו יביט האדם מסוף העולם. או הקריב הארץ
למול עיניו והראה אותה לו לפניו:

וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו וְזֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וְלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזֶרַעַךְ אֶתְנַנָּה הָרְאִיתִיךָ בְּעֵינַיִךָ וְשָׁמָּה לֹא
תַעֲבֹר: {ל"ג' ד'}

לאמר לזרעך אתננה. אומרו לאמר, לפי שלא אמר נוסח
זה של לזרעך אתננה לשלשתם, לזה אמר לאמר, פירוש
שמכוון המאמר הוא זה לזרעך אתננה, ורבותינו ז"ל
(פרכא ית.) דרשו שצוהו שילך ויאמר להם לאבות כו', ע"כ.
ואולי כי רצה ה' שיאמר להם משה הדברים להחזיק לו
האבות טובת חן וחסד על אשר טרח ויגע הוא בעדם עד
הביאם אל המקום:

וַיִּסַּח לֹא תַעֲבֹר. אולי שנתכוין לומר לו שלא יצטרך
לעבור שמה לעלות דרך שם משער השמים שהוא שמה,
ואמרו רבותינו ז"ל שאין הנפשות עולות אלא דרך
שם. ומשה לפי שנאסף אל השכינה הנה מקומו בקודש
במקום שהוא שם. וזה הוא שיעור הכתוב ושמה לא
תצטרך לעבור אל מקומך, וסמך אומר וימת שם וגו' על
פי ה', והבן:

וַיִּמָּת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד ה' בָּאָרֶץ מוֹאָב עַל פִּי: ל"ד' ה'

וימת שם. פירוש שם לבד הוא שמת אבל הוא חי
במקום אחר קדוש ועליון על פי ה':

בשביל עזרת ישראל, והוא אומרו בעזרך, להלחם
בשבילך, כאומרו (שמות יד יז) ה' ילחם לכם, וכשהוא בא
ונלחם להם כל השמים הם מרכבתו, ומעתה כל כחות
השמים ומערכתם באים לעזרת ישראל שהסוס טפל
לרוכב:

וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדֵד עַיִן יַעֲקֹב אֶל אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ
אֵף שָׁמְיוֹ יַעֲרֹפוּ טָל: {ל"ג' כ"ח'}

וישכון ישראל בטח בדד. אימתי כשיהיה בדד, ומאמר וישכון
נמשך עם מאמר שלמעלה ממנו שהוא ויאמר השמד,
שצוה ה' לישראל להשמיד כל נשמה מיושבי הארץ,
ובזה וישכון ישראל בטח בדד:

ואומרו עין יעקב. לומר שהגם שתהיה עינם אל ארץ
דגן ותירוש, פירוש לאכול מפריה ולשבוע מטובה, אף
על פי כן לא יבעטו כשלא יהיו יושבים מהעמים עמהם
בארץ:

אֲשֶׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ עִם נוֹשַׁע בָּה' מִגֶּן עֲזָרְךָ
וְאֲשֶׁר חָרַב גְּאוֹתֶיךָ וַיִּכְחָשׁוּ אֵיבֶיךָ לָךְ וְאַתָּה עַל בְּמוֹתֵימֹךָ
תִּדְרֹךְ: {ל"ג' כ"ט'}

אשריך וגו' נוסע ב'. פירוש שכל האומות שריהם
נלחמים להם כידוע, ובזה יש לחוש שיגבה עליו שר
שכנגדו, או ה' יגפנו, כאומרו (שמות יד ט) וירא ישראל את
מצרים מת וגו', ואמרו רבותינו ז"ל (שמו"ר כא ט) שהראם
ה' שרו של מצרים מת לפניהם, מה שאין כן ישראל
אשריהם שתשועתם היא בה', שהוא בכבודו נלחם להם,
ובזה חרבם גבוהה ועומדת בלא מיחוש:

עוד ירצה באומרו נושע בה', פירוש שהמלך נושע
בתשועתו, כאומרו (שלי"ג ז) ושב ה' אלהיך את שבותך,
ואמרו ז"ל (מגילה כט.) והשיב לא נאמר אלא ושב אשריו
וכו', והוא אומרו אשריך מי כמוך שאתה עם נושע עם
ה' שהוא מגן עזרך, ואשר הוא חרב גבוהתך, שאין חרב
גדולה כחרב לה' בשולפו אותה מתערה:

לעילוי נשמת
הרה"ח ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א